

Rudolf Steiner - Jak najdu Krista?

Zürich 16.října 1918

Milí přátelé,

chci dnes navázat na úvahy, které jsem zde podal předešlý týden o účasti na duchovním světě, o jakou lidská duše musí napříště usilovat a chtěl bych mluvit poněkud přesněji o různých věcech, které souvisí s tím způsobem prožívání mystéria Kristova, který se má připravovat duchovními ideály, o kterých jsem nedávno mluvil.

Když pozorujeme dnes člověka duchovně-vědecky (je to zatím sdělení, které ale v dalším průběhu naší dnešní úvahy bude ještě několikrát osvětleno) - když tedy duchovně-vědecky, jak je nám to možno prostředky dnešní duchovní vědy, pozorujeme člověka v jeho duševním životě, můžeme říci, že v tomto duševním životě, pokud na jedné straně souvisí s tělesným životem, na druhé straně s duchovním životem, odehrávají se tři věci, trojí sklon k nadsmyslnému světu.

Tento trojí sklon k nadsmyslnému světu se musí vlastně popírat, když lidé nechtějí vůbec nic vědět o nadsmyslném světě. Člověk má sklon poznávat to, co možno nazvat **Božským** ve všeobecném smyslu.

Člověk má druhý sklon - mluvíme ovšem stále o člověku v dnešním vývojovém cyklu - člověk má druhý sklon, poznávat **Krista**.

A třetí sklon je poznávat to, co se dnes nazývá **Duch** nebo také **Duch Svatý**.

Co se týče těchto tří sklonů víte, že jsou lidé, kteří je popírají. Prožili jsme dostatečně právě během 19.století, kdy aspoň v evropské kultuře se poměry přiostrily, že lidé vůbec popírali Božské ve světě.

Nyní se můžeme duchovně-vědecky ptát - poněvadž v duchovní vědě se nemůže pochybovat o Božském, které, můžeme-li tak říci, sídlí v nadsmyslnu - : Co přivádí člověka k tomu, aby vůbec Božské popíral, aby popíral to, co se v Trojici nazývá **Bůh-Otec**? Tu ukazuje nám duchovní věda, že v každém takovém případě, kdy člověk popírá Boha-Otce - tedy Božské ve světě vůbec, to Božské, co se uznává také například v izraelském náboženství -, že v každém takovém případě, kdy se Božské odmítá, nastává skutečná, pravá fyzická vada, fyzické ochuravění, fyzický neduh v lidském těle. Být ateistou znamená pro duchovního vědce být v nějakém ohledu nemocen. Přirozeně je to nemoc, kterou lékaři neuzdraví; oni sami velmi často trpí touto nemocí, -

nemoc, která není také za nemoc uznávána dnešním lékařstvím... ale je to nemoc, kterou duchovní věda v člověku najde, když člověk popírá to, co musí cítit ne svým duševním, ale svým tělesným založením. Když popírá to, co mu zdravý cit jeho těla vnuká: že Božské proniká svět, tedy je podle duchovně-vědeckých pojmů nemocen, tělesně nemocen.

Potom je velmi mnoho lidí, kteří popírají **Krista**. Popírání Krista musí duchovní věda považovat za něco, co je vlastně otázkou osudu a co se týká lidského duševního života. Popírat Krista musí duchovní věda nazvat neštěstím.

Boha popírat - **nemoc**
Krista popírat - **neštěstí**

Najít Krista je jaksi věcí osudu, je jaksi něčím, co musí zasáhnout do lidské karmy. Je neštěstí, nemít ke Kristu žádných vztahů.

Popírat Ducha, čili **Ducha Svatého**, znamená **tupost** vlastního ducha.

Člověk se skládá z těla, duše a ducha, může mít vadu vzhledem ke všem třem. Fyzická, skutečná chorobná vada je zde při ateismu vůči Božskému. Nenajít v životě to připojení ke světu, kterým můžeme poznat Krista, to je neštěstí. Nenajít Ducha ve vlastním nitru, to je tupost, v určitém smyslu idiotismus, ačkoli jemnější a zase ne uznaný idiotismus.

Nyní jde o to, milí přátelé, nadhodit otázku: Jak najde člověk Krista? A právě o najítí Krista chceme dnes mluvit, o tom najítí Krista, které může nastat vlastní lidskou duší během života. Slyšíme často od duší, které jsou skutečně vážně hledající duše: Jak najdu Krista? Můžeme se zaměstnávat touto otázkou, chceme-li mít na ni s porozuměním danou odpověď, ovšem jenom tím, že ji budeme pozorovat v určité dějinné souvislosti. Chceme postavit před svou duší určitou dějinnou souvislost, která nás nakonec v dnešní úvaze přivede k zodpovězení otázky: "Jak najdu Krista?"

Víme, že naše dnešní dějinné období začalo - duchovně-vědecky pozorováno - v 15.století. Chceme-li udat střední číslo, můžeme udat rok 1413. Ale když se nechceme pouštět do takovýchto číselných údajů, můžeme právě říci: v 15.století se stal duševní život lidstva takovým, jakým je dnes.

Jestliže se to v novějším dějepise neuznává, má to tedy ten důvod, že novější dějepis pozoruje právě jenom vnější skutečnosti a nemá vůbec tušení - ve své povaze jakožto "konvenční bajka" nemá vůbec tušení - že, jakmile přijdeme nazpět za 15.století, lidé mysleli jinak, cítili jinak, jednali ze svých podnětů jinak, byli radikálně rozdílní ve svém duševním životě od duševního života dnešního člověka. Období, které tehdy r. 1413 skončilo, začalo v roce 747 př.n.l., tedy v 8.předkřesťanském století. Počítáme tedy to, co duchovně-vědecky nazýváme řecko-latinským kulturním obdobím, od r.747 př.n.l. do

r.1413. V tomto období se odehrálo, jak víme, mystérium Golgoty, a sice přibližně v první třetině tohoto období.

A toto mystérium Golgoty bylo, jak víte, pro mnoho lidí po staletí pevným bodem, kde kotvili celým svým cítěním, celým svým myšlením. Toto mystérium Golgoty bylo zvláště citově chápáno duší v dobách, které předcházely novější době, patnáctému, šestnáctému století. Potom nastalo období, kdy se začala číst evangelia v širokých kruzích lidu. Ale potom začal také spor, zdali evangelia jsou skutečně historické listiny. A tento spor - jak víte - se přiosťoval až do našich dnů. Nechceme se dnes zaměstnávat jednotlivými fázemi tohoto sporu, který zvláště v kruzích protestantské teologie hraje tak velkou roli; chceme si postavit před duši jenom to, co možno dnes říci vzhledem k tomu, oč se v tomto sporu o mystérium Golgoty vlastně jedná.

V materialistickém věku si lidé zvykli, že všechno chtějí mít materialisticky dokázáno. "Dokázáno" se nazývá v novějším dějepise to, co je nějakými dokumenty doloženo. Kde se najdou nějaké listiny, tu se má za to, že dějinná událost, o které tyto listiny mluví, se skutečně stala. Taková důkaznost by se nemohla pravděpodobně evangelii připsat. Víte z mé knihy "Křesťanství jako mystická skutečnost", co evangelia jsou. Jsou všechno jiné nežli historické listiny; jsou to inspirační knihy, iniciační knihy. Dříve byly pokládány za "historické listiny"; nyní se skutečným bádáním přišlo na to, že to nejsou historické listiny. Našlo se také, že všechny ostatní dokumenty, které jsou v bibli, nejsou historickými listinami. A uznáný teolog, právem uznáný teolog Adolf Harnack, zjistil jakožto výsledek novějšího bádání o bibli, že to, co se prý může historicky vědět o osobnosti Krista Ježíše, dá se sepsat na kvartový list.

Na tom je správné jen jedno - smím-li se tak paradoxně vyjádřit: že ani to není pravda - že ani to, co by se napsalo na kvartový list, není pravda! Pravdivé je na tom jen to, že zde vůbec není žádná skutečně udržitelná listina o mystériu Golgoty. ***Když se jakožto historický badatel dnes ptáme: Je možno mystérium Golgoty historicky dokázat? - musíme ze stanoviska dnešního historického bádání říci, že se zevně dokázat nedá.***

Ale to má, milí přátelé, právě dobrý důvod. Mystérium Golgoty se nemá... řekl bych: podle usouzení božské moudrosti - se mystérium Golgoty nemá nechat zevně materialisticky dokázat! Prostě z toho důvodu, že mystérium Golgoty - jakožto nejdůležitější skutečnost, která se v zemském dění přihodila - má být přístupna jenom nadsmyslnému zření. Ten, kdo chce zde najít zevně materialistický důkaz, ten jej právě nenajde, ale svou kritikou nakonec najde, že takový důkaz zde není. Lidstvo mělo být postaveno před rozhodnutí, doznat si právě vůči mystériu Golgoty: musím vzít útočiště k nadsmyslů, nebo jinak nemohu vůbec najít něco takového jako mystérium Golgoty. ***Mystérium Golgoty má jaksí lidskou duši nutit, aby ze všech smyslových důkazů hledala cestu do nadsmyslů.*** Má to tedy dobrý důvod, že se mystérium Golgoty nedá dokázat ani přírodovědecky, ani jinak historicky. V novější duchovní vědě bude významné právě to, že - když veškerá věda, veškerá jen

o smyslový svět se opírající věda si bude muset doznat, že nemá již přístup k mystériu Golgoty, když i teologie, pokud je kritická, se bude tvářit nekřesťansky - , bude to duchovní věda, která má přivádět lidi k mystériu Golgoty, ale nadsmyslovou cestou, kterou jsme již častěji popsali.

Nyní se můžeme zeptat: Jaká byla situace lidstva, když mystérium Golgoty padlo do čtvrtého poatlantického, do řecko-římského kulturního období? Víte, milí přátelé, co toto období znamená. Lidstvo se vyvíjí během doby tak, že také jaksi prodělává různé články lidské přirozenosti. Víte, že v době egyptsko-chaldejské, která předcházela roku 747, byl člověk svým vývojem uveden do toho, co se nazývá duše citivá; v době řecko-latinské do duše rozumové čili duše myslí, a od roku 1413, v naší páté poatlantické době, do takzvané duše vědomé. Můžeme tedy říci, že podstata řecko-latinské kultury od r.747 před Kristem do r.1413 záleží v tom, že se lidstvo vychovává - smíme-li použít tohoto Lessingova výrazu - ke svobodnému používání duše rozumové čili duše myslí.

Zeptejme se nyní: Kdy byl střed tohoto období? - střed - neboť můžeme jistě předpokládat, že když toto období trvalo od r.747 před mystériem Golgoty do r.1413, že mělo střed, kdy se jaksi tato duše rozumová čili duše myslí vyvíjela vzestupně a potom se vyvíjela sestupně. Tato chvíle - můžeme si to lehce vypočít - je rok 333 po narození Krista Ježíše. Rok 333 je tedy důležitou dobou vývoje lidstva, středem řecko-latinské kulturní doby. Třista třicet tři roky před tímto středem leží narození Krista Ježíše, leží tedy to, co vedlo k mystériu Golgoty.

Celou situaci lidstva můžeme správně hodnotit jen tehdy, když se zeptáme: Co by se nyní stalo, kdyby nebylo přišlo mystérium Golgoty? Tehdy můžeme správně hodnotit, jakou hodnotu má mystérium Golgoty pro lidstvo, když se zeptáme, co by se stalo, kdyby mystérium Golgoty nebylo přišlo. Lidstvo by potom ovšem bez mystéria Golgoty jen vlastními živelnými silami přišlo ke středu čtvrtého poatlantického období. Lidstvo by samo ze sebe bylo vyvíjelo všechny schopnosti, které patří k duši rozumové čili duši myslí. Ty by lidstvo potom mělo v příštích staletích.

To se podstatně změnilo tím, že přišlo mystérium Golgoty. Stalo se právě něco docela jiného, nežli by se jinak bylo stalo, a stalo se něco mohutně jiného. Když pohlížíme na mystérium Golgoty, pak můžeme, abychom tuto zvláštní událost, která celé naší Zemi dává smysl, charakterizovali, pohlížet jako na nejdůležitější právě na to stanovisko, že k mystériu Golgoty je jenom nadsmyslný přístup, že k němu člověk přijde jenom nadsmyslovou cestou.

Na čem to vlastně spočívá? To spočívá na tom, že člověk přesto, že se ve čtvrtém poatlantickém období, kolem roku 333, blížil nejvyššímu rozkvětu duše rozumové čili duše myslí, že člověk mezi narozením a smrtí byl ve svém fyzickém těle vůbec velmi vzdálen toho, aby pochopil povahu mystéria Golgoty obyčejnými lidskými silami.

Oč se jedná, je, že at' se vyvíjíme a sebevíce stárneme: nemůžeme pochopit mystérium Golgoty silami, které v sobě vyvíjíme následkem svého tělesného vývoje mezi narozením a smrtí! Proto se také stalo, že i současníci, Krista Ježíše milující současníci, učedníci, apoštolové, jenom tím mohli porozumět - pokud tomu měli porozumět -, jak to bylo s Kristem Ježíšem, kolem něhož byli, že byli v určitém smyslu vybaveni atavistickým jasnozřením (což jsem již častěji řekl) a svým atavistickým jasnozřením měli tušení o tom, jenž mezi nimi chodil. Ale svými vlastními lidskými silami to neměli.

A potom napsali také evangelia - pisatelé evangelií - jež vzali na pomoc staré mysterijní knihy. Oni napsali tato mohutná evangelia na základě staré atavistické jasnovidné síly - ne na základě sil, které se až do té doby vyvinuly přirozeným způsobem, z přírodou daných lidských sil.

Ale lidská duše se vyvíjí dále i když projde branou smrti. Tato lidská duše, která se dále vyvíjí i když projde branou smrti, roste v silách svého porozumění i po smrti; učí se stále víc a více rozumět.

Nyní je zde zvláštní to, že současníci Kristovi, kteří se svou láskou ke Kristu připravili pro život v Kristu po smrti, pochopili plně vlastními lidskými silami mystérium Golgoty vlastně teprve ve třetím století po mystériu Golgoty. Tedy ti, kdo žili zároveň s Kristem jako jeho učedníci a apoštolové, ti potom zemřeli, žili dále v duchovním světě, a zatím co žili v duchovním světě, rostly jejich síly, právě tak jako rostou zde. Při smrti nejsme tak daleko, abychom měli takové porozumění, jaké máme dvě století po smrti. Současníci byli vlastně teprve ve druhém století - blížíce se ke třetímu století - tak daleko, že potom v duchovní říši, kterou člověk prožívá mezi smrtí a novým narozením, přišli sami ze sebe k porozumění toho, co zde na zemi prožili přede dvěma až třemi staletími. A potom inspirovali z duchovního světa lidi, kteří byli zde dole na Zemi.

Čtete z tohoto hlediska to, co napsali takzvaní církevní otcové ve druhém, třetím století - kdy inspirace v pravém smyslu začala - pak přijdete na to, jak je možno rozumět tomu, co bylo napsáno od církevních otců o Kristu Ježíši. Co bylo inspirováno od mrtvých současníků Krista Ježíše, to se začalo psát počínaje třetím stoletím. Podivuhodnou řečí mluví tito lidé ve třetím století o Kristu Ježíši - řečí, která je pro dnešního člověka - budeme ještě o tomto dnešním člověku hned mluvit - zčásti velmi nesrozumitelná.

Chci uvést jednoho člověka: mohl bych uvést také jiného, ale chci Vám uvést jednoho, kterým dnešní materialistická kultura tak silně pohrdá: toho, o kterém tato materialistická kultura říká, že prý vyslovil strašnou větu: "Credo quia absurdum est" = "Věřím v to, co je bláhové a nikoli v to, co je rozumné". Chci uvést **Tertulliana**.

Když uvádím tohoto Tertulliana, který žil asi v době, kdy tato inspirace shora od mrtvých současníků Krista Ježíše začala, a který stál - pokud mohl

jakožto člověk - pod vlivem této inspirace... když tohoto Tertulliana skutečně čteme, tedy získáme zvláštní dojem. On psal ovšem tak, jak psát musel podle svého lidského založení. Člověk může dobře mít inspirace, ale ty se ukáží vždycky tak, jak je člověk může přijmout. Tak tedy i Tertullian podal inspirace ne docela čistě; podal je tak, jak je mohl projevit ve svém lidském mozku: jednak proto, že sídlil ve smrtelném těle a zadruhé proto, že byl v určitém ohledu vášnivý a fanatický. On psal tak, jak inspirace vystoupily, ale nanejvýš pozoruhodně vystoupily, jestliže je pozorujeme z pravého a správného hlediska.

Tohoto Tertulliana potkáváme jakožto Římana, ani ne zvlášť vysokého literárního vzdělání, ale jako spisovatele velkolepé síly řeči. Můžeme přímo říci, že Tertullian je ten, kdo latinskou řeč pro křesťanství teprve upravil. On teprve našel možnost, aby tuto nejprozaičtější, nejméně poetickou řeč, tuto čistě řečnickou řeč, latinskou řeč prožhnul takovým temperamentem a takovou svatou vášní, že skutečně v díle Tertullianově žije bezprostřední duševní život, zvláště v díle: "De carne Christi" ("O těle Kristově") nebo také v díle, ve kterém se snaží odmítnout všecko, z čeho jsou křesťané obviňováni. Ty jsou psány se svatým temperamentem a s velkolepou silou řeči. A on byl jakožto Říman - a z díla "De carne Christi" je to možno ukázat - tento Tertullian byl jakožto Říman bez předsudků proti svému vlastnímu římanství. On našel velkolepá slova, když obhajoval křesťany proti pronásledování Římanů. Týrání, působené křesťanům, aby zapřeli svou příslušnost ke Kristu Ježíši, to odsuzoval temperamentně, takže řekl: Což nedokazuje vaše chování jakožto soudců naproti křesťanům dostatečně, že jste nespravedliví? Musíte celý svůj soudcovský postup, jaký jinak máte, změnit, nepoužívat ho, když soudíte proti křesťanům. Jinak nutíte svým týráním svědka, aby nezapřel; nutíte ho, aby vyznal, co je pravda, co skutečně myslí. U křesťanů to děláte opačně: mučíte ho, aby zapřel, co si myslí! Jakožto soudci se chováte proti křesťanům opačně, nežli jak se jinak jakožto soudci chováte. Jindy se chcete týráním dovědět pravdu; u křesťanů se chcete dovědět lež. - A podobným způsobem ve slovech, která skutečně vystihla jádro věci, mluvil Tertullian o mnohém.

Přitom můžeme říci, že vedle toho, že byl odvážným, silným mužem, který prázdnotu římské modloslužby úplně prohlédl a vylíčil, byl mimoto člověkem, který všude, kde psal, dokazoval svoje vztahy k nadsmyslnému světu. On mluvil o nadsmyslném světě tak, že vidíme, jak tento muž ví, co to znamená, mluvit o nadsmyslném světě. On mluví o démonech tak, že říká: "Zeptejte se démonů, zdali Kristus, Ten, o kterém křesťané tvrdí, že je pravý Bůh, je skutečně pravý Bůh! Postavte skutečného křesťana naproti posedlému, ze kterého mluví démon... tu uvidíte, že když jej skutečně přimějete k mluvení, že vám dozná, že on sám je démon; neboť on řekne pravdu." (To Tertullian věděl, že démoni nelžou, když se jich lidé zeptají.) "Ale démoni vám také řeknou - když se jich křesťan správně zeptá ze svého vědomí -, že Kristus je Bůh. Jenže Ho nenávidí, protože proti Němu bojují. Od démona se dozvíte, že On je pravý Bůh." - Tertullian se odvolává nejen na svědectví lidí, ale na svědectví

démonů. Tak mluví o démonech jako o svědcích, kteří nejen mluví, ale kteří i doznávají, že Kristus je pravý Bůh. To všecko říká Tertullian sám ze sebe. Když poznáváme Tertulliana jako spisovatele, máme skutečně důvod zeptat se: Jaké bylo hlubší duševní vyznání Tertullianovo, který byl uchopen právě Vám vyličenou inspirací, - jaké bylo hlubší duševní vyznání Tertullianovo?

Toto hlubší duševní vyznání Tertullianovo je skutečně poučné, neboť Tertullian tušil již něco, co vlastně teprve za dosti dlouho po době Tertullianově mělo se lidstvu zjevit. Tertullian se přiznával v podstatě ke třem větám vůči lidské přirozenosti:

Předně: lidská přirozenost je taková, že v nynější době - (to je tedy doba Tertullianova, konec druhého století po Kristu), že tak, jaká nyní je, může se obtížit hanbou, zapřít největší událost Země. Když člověk následuje jen sám sebe, nepřijde k největší události Země.

Zadruhé: jeho duše je příliš slabá, aby pochopila tuto největší událost Země.

Zatřetí: člověku je docela nemožno získat vztah k mystériu Golgoty, když následuje jenom to, co mu umožňuje jeho smrtelné tělo.

Tyto tři věci jsou přibližně vyznáním Tertullianovým. Na základě těchto tří věcí řekl Tertullian slova: "Ukřižován byl Syn Boží; to není hanba, poněvadž je to hanebné. On také zemřel; je to neuvěřitelné právě proto, že je to bláhové." "Prorsus credibile est, quia ineptus est." To je neuvěřitelné právě proto, že je to bláhové: tato věta stojí u Tertulliana. Druhá věta, kterou mu svět přibásňuje: "Credo, quia absurdum est", nestojí nikde ani u Tertulliana, ani u jiného církevního otce; ale byla tehdy udělána tato věta, kterou jsem Vám právě vyslovil. Většina lidí nezná z Tertulliana nic jiného nežli tuto větu, která je nepravdivá. Zatřetí: "A pohřbený vstal z mrtvých (praví Tertullian) - protože je to nemožné. Musíme tomu věřit, poněvadž je to nemožné."

Tento trojí výrok Tertullianův, ten se zdá ovšem moderním, docela chytrým lidem něčím strašným. Představme si jen takového pravého dnešního materialistického vzdělance, který zde slyší, jak někdo říká:

"Kristus byl ukřižován; musíme tomu věřit, protože je to hanebné.

Kristus zemřel; musíme tomu věřit, protože je to bláhové.

Kristus opravdu vstal z mrtvých; musíme tomu věřit, protože je to nemožné."

Představme si, jaký poměr může získat takový správný přívrženec monistického světového názoru dnešní doby k takovýmto věcem!

Ale co myslel Tertullian? Tertullian se stal právě svou inspirací správným znalcem člověka, on poznal, na jaké cestě byla v tehdejší době lidská přirozenost. Hledte, lidé šli vstříc následujícím staletím čtvrtého

poatlantického, řecko-latinského kulturního období. Právě tolik let, kolik mystérium Golgoty bylo před středem tohoto období, 333 let, právě tolik let po tomto období zamýšlely určité duchovní mocnosti uvést zemský vývoj do docela jiných drah, než na jaké byl uveden potom, poněvadž zde bylo mystérium Golgoty! Třista třicet tři let po roce 333 je 666; to je onen počet let, o kterém pisatel Apokalypsy mluví s velkým temperamentem. Čtete příslušná místa, kde pisatel Apokalypsy mluví o tom, co se vztahuje na 666! Tu mělo se podle úmyslů určitých duchovních mocností s lidstvem něco stát, a bylo by se stalo, kdyby nebylo přišlo mystérium Golgoty. Sestupnou cestu, která od r.333 byla lidstvu určena jako vyvrcholení kultury duše rozumové čili duše myslí, této sestupné cesty bylo by se použito k tomu, aby se lidstvo uvedlo na docela jinou cestu, než kam mělo přijít podle úmyslu božských bytostí, které jsou s ním od začátku, od doby saturnské, spojeny. To se mělo stát tím, že něco, co teprve později mělo přijít do lidstva - duše vědomá se svými obsahy - bylo by lidstvu jakýmsi zjevením dáno již r.666.

Kdyby se to bylo provedlo, kdyby se byly skutečně splnily úmysly určitých bytostí, stavicích se proti vývoji lidstva, které ale chtějí tento vývoj lidstva strhnout na sebe, pak by lidstvo bylo v r.666 tak překvapeno, tak nadáno duší vědomou, jak tomu bude teprve po delší době.

Na tom totiž spočívá to, co vždycky dělají bytosti nepřátelské vůči Bohům lidi milujícím: že chtějí to, co tyto k lidem dobré duchovní bytosti chtějí lidem dát v pozdější době, přeložit na dřívější dobu, kdy k tomu lidstvo není ještě zralé. To, co by se mělo stát teprve uprostřed našeho období, co se tedy má stát teprve 1080 let po roce 1413, co se má tedy stát teprve v roce 2493 (tu má být člověk teprve tak daleko vzhledem k vědomému uchopení své vlastní osobnosti) to bylo by bývalo naočkováno člověku ahrimansko-luciferskými silami již r.666.

Co se tím chtělo dosáhnout na straně těchto bytostí? Chtěly tím člověku dát duši vědomou, ale byly by tím člověku vštípily povahu, která by mu byla znemožnila, najít svou další cestu k duchovnímu Já, k životnímu duchu a k duchovnímu člověku. Byla by se mu odřízla cesta do budoucnosti a člověk by byl převzat do docela jiných drah vývoje.

Dějiny se neodehrály tak, jak bylo zamýšleno v této zvláštní podobě, v této fenomenální, velkolepé, ale ďábelské podobě; stopy toho se ale v dějinách přece jen provedly. Mohly se provést tím, že se staly věci, o kterých možno jen říci: lidé je na Zemi dělají, ale dělají je vlastně vždycky tím, že jsou podavači toho, co vykonávají prostřednictvím lidí určité duchovní bytosti. A tak byl také císař Justinian podavačem určitých duchovních bytostí, když jako nepřítel všeho toho, co se dochovalo z vysoké moudrosti Řeků, zavřel v roce 529 školu filosofů v Aténách, takže poslední zbytky řecké učenosti s vysokým věděním aristotelsko-platónským byly vyhnány a uprchly do Persie, kam již dříve, když Leo Isaurikus v 5.století stejné řecké mudrce zahnal z Edessy, mudrci uprchly. A tak se shromáždilo k blížícímu se roku 666 v perské

akademii v **Gondišapuru** skutečně to, co bylo nejvybranější učeností, která se dochovala ze starého řectví a která nebrala ohled na mystérium Golgoty. A v gondišapurské akademii učili ti, kdo byli inspirováni lucifersko-ahrimanskými silami.

Kdyby to, co v r.666 mělo na lidstvo přijít - co, kdyby to bylo přišlo, by vedlo právě k odříznutí pozdějšího vývoje a k povýšení lidstva již v roce 666 - kdyby bylo mělo plný úspěch to, co zamýšlela akademie v Gondišapuru, pak by byli v 7.století povstali tu a tam všude vysoce učení, svou vysokou učeností mimořádně geniální lidé, kteří měli putovat severní Afrikou, západní Asií, jižní Evropou, po Evropě vůbec a všude měli šířit onu kulturu z r.666, kterou měla na mysli akademie v Gondišapuru. Tato kultura měla především postavit člověka docela na jeho osobnost, přinést již docela duši vědomou.

Bylo znemožněno, aby se to stalo. Svět nabyt již jinou tvářností, než jaká by byla musela být ta, ve které by se to bylo mohlo stát. Proto byla celá rána, která měla být zasazena západní kultuře akademií gondišapurskou, utlumena. A místo aby povstala moudrost, proti které všechno to, co dnes ve vnějším světě víme, by bylo naprostou maličností, místo aby duchovním vnuknutím povstala moudrost o všem tom, čeho se postupně dobude pokusy a přírodní vědou až do roku 2493 a co by bylo vzešlo skvělou, velkolepou učeností, zůstaly potom jenom zbytky toho v tom, co arabští učenci přinesli do Španělska. Ale bylo to již také otupeno - nevzešlo to tak, jak to bylo chtěno, bylo to otupeno. A na místě toho zůstal mohamedanismus, Mohamed se svojí naukou, a přišel jen islám na místo toho, co mělo vyjít z gondišapurské akademie. Mystériem Golgoty byl svět odveden od tohoto jemu zhoubného směru.

A svět byl od něho odveden tím, že se již dříve stalo nejen mystérium Golgoty, ale že toto mystérium Golgoty se stalo jako událost, která se nedá pochopit obyčejnými lidskými silami až do smrti, čímž v západním lidstvu vzniklo právě to, co jsem právě před chvílí popisoval: **inspirování ze strany mrtvých**, jak jsme to pozorovali u Tertulliana a mnohých jiných. Tím byla obrácena lidská mysl na mystérium Golgoty a tím na něco docela jiného než je to, co by bylo mělo vyjít z akademie gondišapurské. Tak se rozšířilo to, co překazilo onu vysokou - ale dábelskou - moudrost, kterou měla v úmyslu akademie v Gondišapuru; ale překazilo rozšíření oné moudrosti k blahu lidstva.

Z toho, co bylo od mrtvých inspirováno, vyšlo mnohé zlomené, ale lidstvo bylo přece jen uchráněno, aby se na jeho duši vrhlo to, co by bylo muselo přijmout do svých duší, kdyby se akademii v Gondišapuru podařil její úmysl.

Ale takové události jako ta, kterou zamýšlela akademie v Gondišapuru, ty se odehrávají jaksi za kulisami vnějšího vývoje světa. Odehrávají se v nadsmyslnu. Lidé jsou s tím ve styku, ale tyto události se odehrávají veskrze v nadsmyslnu. A takové události: jak to, co bylo zamýšleno akademií v

Gondišapuru, tak událost na Golgotě, nemůžeme posuzovat jen podle toho, co se děje na fyzické úrovni. Musíme takovéto události, když je chceme charakterizovat, vyhledat ve mnohem, mnohem významnějších hlubinách, než se obyčejně myslí.

Lidstvu zůstalo ovšem něco z toho, co by se tehdy bylo mělo stát a co bylo utlumeno tak, že z něčeho velkolepého vzešel fantastický, ubohý islám. S lidstvem se ovšem něco stalo! S lidstvem se stalo to, že tehdy lidstvo, celé lidstvo, na které vliv Gondišapuru působil - tento novoperský vliv, který v nevhodnou dobu přinesl znovu impuls Zarathustrův - že celé lidstvo, mohu-li tak říci (smím-li se vyjádřit triviálně) dostalo až do tělesnosti vnitřní ránu! Tehdy, milí přátelé, dostalo lidstvo impuls, který jde až do fyzické tělesnosti, se kterým se dále nyní stále rodíme: impuls, který je vlastně totožný s tím, co jsem dříve charakterizoval. Naočkovala se lidstvu ta nemoc, která když se vyžívá, vede k popírání Boha-Otce.

Rozumějte mi tedy dobře: lidstvo, pokud je lidstvem civilizovaným, má dnes v těle osten. - A svatý Pavel mluví velmi mnoho o tomto ostnu... Toto lidstvo má v těle osten: svatý Pavel mluví prorocky; on měl jej jakožto zvlášť pokročilý člověk už ve své době, jiní jej dostali vlastně teprve v 7.století. Ale tento osten bude se stále více šířit, bude stále významnějším a významnějším. Když dnes poznáte člověka, který se docela oddává tomuto ostnu, této nemoci, - neboť to je osten ve fyzickém těle, to je skutečná nemoc - pak stává se ateistou, pak se stává popíračem Boha, popíračem Božského. Vlohu k tomuto ateismu má vlastně každý člověk, který patří k moderní civilizaci, - jedná se jen o to, zdali se této vloze oddává. Člověk v sobě nese nemoc, která ho dráždí k tomu, aby Božské popíral, kdežto by vlastně z jeho povahy plynulo, aby Božské uznával. Tato povaha byla tehdy jaksi poněkud mineralizována, zatlačena nazpět ve vývoji - takže všichni v sobě neseme chorobu popírání Boha.

Tato choroba popírání Boha působí v lidstvu mnohé věci. ***Touto chorobou popírání Boha se utváří totiž mezi lidskou duší a tělem mnohem silnější pouto přitažlivosti, nežli zde bylo dříve a než jaké je vlastně v lidské povaze samé.*** Duše se jaksi přikovává více k tělu. A zatímco duše svou vlastní povahou k tomu není určena, aby brala účast na osudech těla, byla by tím přišla na dráhu, kde by se stále víc a víc účastnila osudů těla, také osudů narození a dědičnosti a smrti.

Nic menšího totiž nechtěli tehdy (což ve více diletantské formě chtějí zase určité tajné společnosti i v naší době), nic menšího nechtěli mudrci z Gondišapuru, nežli udělat člověka pro tuto Zem příliš velkým, příliš moudrým, ale s naočkováním této moudrosti způsobit, aby jeho duše brala účast na smrti; takže by člověk neměl sklon, když projde branou smrti, brát účast na duchovním životě a na následujících vtěleních. Oni mu chtěli přímo odříznout další vývoj. Chtěli jej získat pro docela jiný svět, konzervovat ze zemského světa, aby jej odvedli od toho, k čemu zde člověk na Zemi je, čemu se má

teprve učit v pomalém, pozvolném vývoji a čím přijde k duchovnímu Já, k životnímu duchu a k duchovnímu člověku.

Lidská duše by se tedy seznámila se Zemí více, nežli jí bylo předurčeno. Smrt, která je předurčena jenom tělu, by se stala do jisté míry také osudem duše. Proti tomu bylo pracováno mystériem Golgoty. Člověk se stal tedy smrti příbuzným, ale mystériem Golgoty byl uchráněn před touto příbuzností se smrtí. Jestliže na jedné straně určitý proud ve světovém vývoji způsobil silnější příbuznost duše s lidským tělem, nežli byla člověku předepsána, tedy Kristus, aby způsobil vyrovnání, připoutal duši pevněji k duchu, nežli to zase bylo předurčeno. Mystériem Golgoty tedy byla lidská duše přivedena k duchu blíže, nežli jí bylo předurčeno.

To, milí přátelé, nás teprve uschopňuje, pohlédnout řádně do toho, jak souvisí mystérium Golgoty s nejnuitnějšími silami lidské přirozenosti během tisíciletí. Vzájemný poměr, který člověku určili Ahriman a Lucifer, vzájemný poměr mezi **tělem a duší**, musíme umět přirovnat ke vzájemnému poměru mezi **duší a duchem**, když se chceme historicky správně přiblížit k mystériu Golgoty.

Katolická církev, která stála velmi silně pod zbytky vlivu akademie v Gondišapuru, ta dogmaticky stanovila v roce 869 na všeobecném ekumenickém koncilu v Cařihradě, že se nemá věřit v ducha... protože nechtěla poskytnout každému jasno o mystériu Golgoty, ale chtěla šířit temno po mystériu Golgoty. Katolickou církví byl duch r.869 odstraněn. Dogma, které zde bylo stanoveno, znamená, že se nemá věřit v ducha, ale jen v tělo a duši, a duše že má v sobě něco duchovní povahy. Ale že se člověk skutečně skládá z těla, duše a ducha, to bylo katolickou církví odstraněno. Toto odstranění, to nastalo v katolické církvi ještě přímo pod vlivem impulsu z Gondišapuru.

Dějiny vypadají právě jinak, milí přátelé, nežli jak se z té nebo oné strany často utvářejí "pro domácí potřebu" lidí, které by někdo rád vedl!

Člověk byl tedy mystériem Golgoty učiněn duchu příbuznějším. Proto jsou tedy v člověku dvě síly:

*síla, která ho duševně činí smrti podobným, a
síla, která ho zase od smrti osvobozuje, vnitřně vede k duchu.*

Co je to za sílu, milí přátelé? Řekl jsem Vám, že je jakousi chorobou to, co v člověku Boha popírá. Tato vloha je jakousi chorobou, kterou všichni v sobě neseme v civilizovaném lidstvu prostě vlivem svého těla. Ale popírat Boha je choroba, praví duchovní věda... ale tuto chorobu máme v sobě. A když sebe dobře chápeme, nepopíráme Boha teprve tehdy, když jej znovu najdeme skrze **Krista**. Jako má naše tělo v sobě sílu choroby, která vede k popírání Boha, tak máme - jestliže sílu Kristovu máme v sobě tak, jak jsem to častěji líčil - následkem mystéria Golgoty v sobě uzdravující, blahodárnou sílu. Nuže,

Kristus je pro nás v nejpravdivějším slova smyslu **Spasitel, Lékař** proti tomu. On je Lékař na onu skrytou chorobu, kterou jsem Vám teď charakterizoval.

Naše doba je v mnoha ohledech znovuoobnovením těch dob, které se děly zčásti mystériem Golgoty, zčásti tím, co se stalo r.333, zčásti tím, co se stalo r.666. To má docela určité účinky. Hleďte, mystériu Golgoty porozumíte správně jen tehdy, jestliže se Vám ujasní, že ho nemůžete pochopit silami, které jsou člověku dány jen tím, že žije fyzicky až do smrti ve fyzickém těle. I současníci, apoštolští současníci mohli teprve ve třetím století, tedy dávno po své smrti, porozumět vlastními silami mystériu Golgoty. Ale všechny takovéto věci vcházejí do vývoje, všemi takovými věcmi se mnoho odehrává. A odehrávalo se následující.

Dnes jsme v docela jiném postavení, milí přátelé, nežli byli ti, kdo byli současníky Kristovými nebo kdo žili v následujících staletích až do sedmého století. My žijeme již v páté poatlantické době a jsme v ní daleko; žijeme ve dvacátém století. To má za následek, že když se jakožto duše rodíme, když vstupujeme z nadsmyslného světa do světa smyslového, prožíváme nyní několik století napřed něco v duchovním světě. Jako ti, kdo byli současníky mystéria Golgoty, staletí po něm přicházeli k plnému pochopení mystéria Golgoty, tak prožíváme my něco jako zrcadelný obraz, nežli se narodíme, a sice několik staletí dříve, nežli se narodíme. Ale to platí jenom pro dnešní lidi. Dnešní lidé sebou všichni nesou něco, když se rodí do fyzického světa, něco jako odlesk mystéria Golgoty, jako zrcadelný obraz toho, co bylo prožíváno po staletí po mystériu Golgoty v duchovním světě.

Tento impuls nemůže ovšem bezprostředně spatřovat ten, kdo nemůže spatřovat nadsmyslně; ale všichni mohou v sobě prožívat účinek tohoto podnětu. A když jej prožijí, pak najdou odpověď na otázku: Jak najdu Krista?

K tomu je třeba následujícího zážitku. Krista najdeme, milí přátelé, když budeme mít následující zážitky:

Jednak zážitek, že si řekneme: Chci usilovat o **sebepoznání**, pokud je mi to možné, pokud je mi to podle docela individuální lidské osobnosti možné. - Kdo poctivě o toto sebepoznání usiluje, nebude si moci jakožto člověk dnes říci jinak nežli: Já nemohu pochopit, oč vlastně usiluji. Já zůstávám svou chápavostí za tím, oč usiluji; já cítím svou bezmocnost ve své snaze. - Tento zážitek je velmi důležitý. Tento zážitek by musel mít každý, kdo při sebepoznávání o sobě poctivě uvažuje: určitý pocit **bezmocnosti**. Tento pocit bezmocnosti je zdravý, neboť tento pocit bezmocnosti není nic jiného nežli cítění choroby - a člověk je teprve řádně nemocen, když má chorobu a necítí ji. Když cítíme bezmocnost, pozvednout se k božskému v některé chvíli svého života, cítíme v sobě chorobu, o které jsem mluvil, která je nám vštípena. A jak tuto chorobu cítíme, cítíme, že duše vlivem našeho těla, jaké toto tělo dnes je, by byla odsouzena spoluzemřít.

Potom, když tuto bezmocnost dost dlouho cítíme, pak přijde obrat. Pak přijde druhý zážitek, který nám říká: Ale můžeme, když se oddáváme tomu, co jsme s to dosáhnout jedině svými tělesnými silami, můžeme, když se oddáváme tomu, co nám dává duch, přemoci tuto vnitřní duševní smrt. Můžeme mít možnost, znovunajít svou duši a připojit ji k duchu. Můžeme na jedné straně prožít nicotnost života a povznesení života z nás samých, když překonáme pocit bezmocnosti. Můžeme cítit chorobu ve své bezmocnosti a můžeme cítit Spasitele, **uzdravující sílu**, když jsme pocítili bezmocnost, když jsme se stali ve své duši příbuznými smrti. Když cítíme Spasitele, cítíme, že neseme ve své duši něco, co ze **smrti** může ve vlastním vnitřním prožívání každou chvíli **vstát**. - Když hledáme tyto dva zážitky, nacházíme ve své vlastní duši Krista.

To je zážitek, kterému jde lidstvo vstříc. Angelus Silesius to řekl významnými slovy:

Kristus může...

***"Kříž Golgoty tě může zbavit zlého,
jen když jej vztyčíš v nitru srdce svého."***

Člověk jej může v sobě vztyčit, když bude cítit ony dva póly:

bezmocnost vlivem své tělesnosti,
vzkříšení svou duchovností.

Vnitřní zážitek, který se skládá z těchto dvou částí, to je to, co směřuje k mystériu Golgoty. To je událost, naproti které se nemůžeme vymlouvat, že řekneme, že nemáme nadsmyslně vyvinuté schopnosti. Těch k tomu nepotřebujeme. Potřebujeme skutečně jenom sebepoznávání a vůli k tomuto sebepoznávání, vůli k přemáhání té pýchy, která je dnes docela běžná, která člověku nedá zpozorovat, že když se spoléhá na své vlastní síly, **stává se pyšným na své vlastní síly**. Když nemůžeme cítit vůči své vlastní pýše, že se svými vlastními silami stáváme bezmocnými, pak nemůžeme cítit ani smrt, ani vzkříšení; pak nemůžeme pocítit myšlenku Angela Silesia:

***Kříž Golgoty tě může zbavit zlého,
jen když jej vztyčíš v nitru srdce svého.***

Potom ale, když můžeme cítit **bezmocnost a vybavení z bezmocnosti**, pak nastává pro nás šťastný případ, že můžeme mít skutečně reálný vztah ke Kristu Ježíši. Neboť toto prožívání je opakováním toho, co jsme staletí napřed prožívali v duchovním světě. Tak musíme to hledat v jeho zrcadelném obraze v duši na fyzické úrovni. Hledejte v sobě a najdete bezmocnost. Hledejte, a najdete po nalezení bezmocnosti vysvobození z bezmocnosti, **vzkříšení duše k Duchu**.

Ale nenechte se mást v tomto hledání mnohým, co dnes káže mystika nebo dokonce některá pozitivní vyznání. Když Harnack například mluví o Kristu, tedy není pravda, co říká, prostě z toho důvodu, že to, co o Kristu říká (pročtete si to), možno říci o Bohu vůbec. To možno říci stejně o Bohu Židů, to možno stejně říci o Bohu Mohamedánů, o všech. A mnozí, kdo dnes chtějí být takzvanými probuzenými, říkají: Prožívám v sobě Boha... ale prožívají právě jen Boha-Otce, a toho ještě jen v oslabené podobě, protože vlastně nepozorují, že jsou nemocní a opakují jenom to, co mluví tradice. Něco takového dělá například Johannes Müller. Ale všichni tito nemají Krista; neboť zážitek Krista nezáleží v prožívání Boha v lidské duši, nýbrž ze dvou zážitků: z prožití smrti v duši vlivem těla a ze vzkříšení duše Duchem. A ten, kdo lidstvu říká, že nejen v sobě Boha cítí - jak to tvrdí také pouze řečníci theosofové - ale kdo může mluvit o dvou událostech: o bezmocnosti a o vzkříšení z bezmocnosti, ten mluví o skutečném zážitku Krista. Ten se ale nachází na nadsmyslné cestě k mystériu Golgoty; ten nachází i síly, které podněcují určité nadsmyslné síly a přivádějí k mystériu Golgoty.

Dnes nemusíme, milí přátelé, opravdu nemusíme zoufat pro nemožnost, najít Krista v bezprostředním vlastním životě, neboť Jej najdeme, když znovunajdeme sebe, ale po bezmocnosti. Celý pocit nicoty, který na nás přijde, když bez pýchy přemýšlíme o vlastních silách, ten musí předcházet impulsu Kristovu. Moudří mystikové, když jen mohou říci: Našel jsem ve svém Já vyšší Já, Boží Já... myslí, že je to křesťanství. To není křesťanství!

Křesťanství musí právě stát na větě:

*Kříž Golgoty tě může zbavit zlého,
jen když jej vztyčíš v nitru srdce svého.*

Na jednotlivostech života můžeme již vycítit, jak je pravdivé, co říkám a můžeme pak vystoupit do těchto jednotlivostí života k velkému zážitku bezmocnosti a vzkříšení z bezmocnosti.

Milí přátelé, bylo by krásné, zvláště v naší dnešní době, kdyby lidé našli například následující. Ve hlubinách lidské duše spočívá docela jistě směřování k pravdě a k vyslovení pravdy. Ale právě, když stojíme v tomto úmyslu, vyslovit pravdu a potom sami posuzujeme toto vyslovení pravdy, tu můžeme učinit první krok na cestě k bezmocnosti lidského těla vůči božské pravdě. Ve chvíli, kdy se skutečně posuzujete co do hovoru, přijdete totiž na něco velmi pozoruhodného. Básník to cítil, když řekl: *"Když duše mluví, tedy ach již duše nemluví."*

Na cestě, po které se stává řečí to, co vnitřně v duši jako pravdu skutečně prožíváme, se to již otupuje. Ještě se to v řeči neusmrtí docela, ale již se to otupí. A ten, kdo řeč zná, ten ví, že nic jiného nežli vlastní jména, která označují vždycky jenom jednu věc, není správným označením věci. Jakmile máme zevšeobecněná jména, ať to jsou podstatná jména nebo slovesa nebo

přídavná jména, nevyslovujeme již plnou pravdu. Potom záleží pravda v tom, že jsme si vědomi toho, že vlastně s každou větou musíme se od pravdy uchylovat. Duchovně-vědecky se snažíme vzkřísit se z tohoto doznání, že s každým tvrzením říkáme nepravdu, tím, že postupujeme určitým způsobem, který jsem Vám častěji naznačil.

Řekl jsem Vám častěji, že v duchovní vědě nezáleží tolik na tom, co se říká - neboť to by právě tak propadlo tomuto posudku o bezmocnosti - ale záleží na tom, **jak** se to řekne. Pokuste se sledovat (můžete to učinit v mých spisech), jak je každá věc charakterizována z nejrůznějších hledisek, jak se stále pokouším charakterizovat věc z jedné strany a ze druhé strany; jen tak se můžeme věcem přiblížit. Kdo totiž myslí, že slova sama jsou něco jiného nežli jakási eurytmie, ten se velice mýlí! Slova jsou jenom hrdlem provozovaná, vzduchem spolupůsobená eurytmie. Slova jsou pouhé posunky: jenže tyto posunky se nedělají rukama a nohama, nýbrž hrdlem. Musíme si uvědomit, že jen na něco ukazujeme a že jen tehdy získáme správný poměr k pravdě, když ve slově vidíme poukazy na to, co chceme vyjádřit - a že jakožto lidé tak spolu žijeme, že jsme si toho vědomi, že ve slovech žijí náznaky. Na to chce mimo jiné poukázat také eurytmie, která celého člověka činí hrdlem - to znamená, že vyjadřuje celým člověkem to, co jinak vyjadřuje jenom hrdlo - aby lidé zase pozorovali, že i když mluví hláskovou řečí, dělají jenom posunky. Řeknu: "otec", řeknu: "matka"... Když všechno zevšeobecním, tedy se mohu pravdivě vyjádřit jen tehdy, když se druhý člověk se mnou vžije společně do sociálního živlu, když tomu posunků porozumí. Jen tehdy povstaneme z bezmocnosti, kterou můžeme cítit již při řeči, oslavíme z ní vzkříšení, jestliže pochopíme, že - i když otevřeme ústa - musíme již být křesťany. To, co se stalo ze Slova, z Loga během vývoje, to pochopíme jen tehdy, když se Logos zase spojí s Kristem, když si uvědomíme, že naše tělo, když se stává nástrojem vyslovování, přemáhá pravdu, takže pravda částečně umírá na našich rtech, - a oživujeme ji zase v Kristu, když si uvědomíme, že ji musíme zduchovnit, to znamená: **spolumyslet ducha** - nebrat řeč jako řeč samotnou, ale spolumyslet ducha. To se musíme naučit, milí přátelé!

Nevím, zdali to zítra čas dovolí, abych také veřejně na takovou věc upozornil, rád bych to učinil, ale chci to nejdříve vyslovit zde - kdybych to zítra měl ještě jednou opakovat, tedy si z toho nic nedělejte - chci zde nejprve říci, co jsem na různých místech veřejně řekl: Hledte, můžeme udělat pozoruhodný objev... Chci to naznačit na zvláštním případě. Studoval jsem přesně skutečně velmi zajímavé články, které napsal Woodrow Wilson, přednášky o amerických dějinách, o americké literatuře, o americkém životě. Je možné říci, že Woodrowem Wilsonem je právě americký vývoj, jak tak postupuje z amerického východu na americký západ, velkolepě, mohutně vylíčen. Tak docela jako Američan líčí, a velmi poutavé jsou tyto v člancích znovu podané přednášky: Kultura-Literatura se nazývají; poznáváme američanství (neboť Woodrow Wilson je nejtypičtější Američan) tím, že čteme tyto články. Nyní jsem přirovnával - to přirovnání se dá docela objektivně učinit - mnohé z

článků Woodrowa Wilsona s výroky například Hermanna Grimma, muže, který je veskrze typický Němec, typický Středoevropan 19.století - muž, který je mi svým způsobem psaní tak sympatický, jak je mi Woodrow Wilson veskrze nesympatický. Ale to je jen osobní mimochodem. Miluji způsob psaní Hermanna Grimma a cítím jako něco mně naprosto odporujícího způsob psaní Woodrowa Wilsona, - ale je možno být při tom docela objektivním: typický Američan Woodrow Wilson píše prostě docela skvěle, velkolepě, jmenovitě o vývoji američanství. A nyní jsem zpozoroval něco jiného, když jsem přirovnával články Woodrowa Wilsona a Hermanna Grimma, kde oba psali o metodě dějepisu: můžeme vzít věty Woodrowa Wilsona: souhlasí přesně, téměř doslova s větami, které napsal Hermann Grimm, a můžeme přeložit věty Hermanna Grimma do článků Woodrowa Wilsona: úplně souhlasí. Každé vypůjčení je vyloučeno! Naprosto se nejedná o to, že chci poukázat na vypůjčení: to je docela vyloučeno. Zde je bod, kde - aniž bychom propadali do něčeho buržoazního, filistrozního, můžeme dobře poznat, že když dva říkají totéž, **není** to totéž!

Neboť nyní se stává problémem: Co je zde pozoruhodného, že vlastně mnohem nutkavěji, suggestivněji nežli Hermann Grimm ve své Metodě dějepisu kdy líčil, Woodrow Wilson líčí svoje Američany, a přitom ve svém líčení mluví ve větách Hermanna Grimma? Odkud to pochází? To se skutečně stává problémem.

A najdeme, když se věci zaměštnáváme, následující, milí přátelé: Když sledujeme styl Hermanna Grimma, všecko, co napsal, tu vidíme, že každá věta je osobně individuálně **vybojována**; od věty k větě všecko osobně individuálně vybojováno! Všecko předstupuje ve světle kultury 19.století, ale **bezprostředně z duše vědomé**.

Woodrow Wilson líčí skvěle, ale je něčím ve svém podvědomí posedlý. Je zde **démonická posedlost**. V jeho podvědomí je něco, co mu vnuká to, co nyní píše. Démon, jenž se ovšem v Američanu 20.století projevuje zvláštním způsobem, ten mluví skrze jeho duši. Odtud to velkolepé, to mohutné!

Dnes, milí přátelé, kdy líné lidstvo tak často říká, když něco čte: to jsem četl také tam a tam... kdy se hledí jenom na obsah, dnes je doba, kdy se lidstvo musí naučit, že nezáleží již tolik na **obsahu**, ale na tom, **kdo** něco říká; že musíme poznávat člověka z toho, co říká, protože slova jsou jenom posunky, a musíme vědět, **kdo** posunky koná. To je to, do čeho se lidstvo musí vžít. Zde leží strašně velké mystérium nejobyčejnějšího života před námi, milí přátelé. Je právě rozdíl, zdali je něco vybojováno věta za větou v osobním Já... nebo zdali je to nějakým způsobem zdola nebo shora nebo ze strany např. vnuknuto. Suggestivněji působí například dokonce to, co je vnuknuto, protože z toho, co je vybojováno, si musíme zase sami každou větu vybojovat. A blíží se doba, kdy se nebude smět pohlížet na pouhý doslovný obsah toho, co má člověk před duší, ale kdy se především bude muset pohlížet na ty, kdo to nebo

ono říkají - nejen na vnější fyzickou osobnost, ale na celou lidsky duchovní souvislost.

Když se dnes lidé zeptají: Jak najdu Krista? - pak musíme dát takovouto odpověď, neboť Kristus se nedá dosáhnout nějakými libovolnými výmysly nebo pohodlnou mystikou, ale dá se dosáhnout jenom, když máme odvahu, postavit se bezprostředně do života. A v takovém případě musíte i vzhledem k řeči cítit bezmocnost, do které Vás přivedlo tělo tím, že se stává nositelem řeči - a potom vzkříšení ducha ve slově. To je to. Nejen "litera zabíjí, duch oživuje", kterýžto výrok je často také špatně chápán, ale již zvuk usmrcuje, a duch musí teprve zase oživovat tím, že konkrétně v jednotlivém zážitku navazujeme na mystérium Golgoty. V tomto prvním zážitku najdeme Krista.

Hledat! - nejen když zde nebo onde tato slova stojí, pohlížet na jejich obsah (dnes jsou na to lidé zvyklí), ale hledat osobní souvislost, hledat, **jak** vycházejí slova z místa, ze kterého se zde vyslovují. To se stává stále důležitější a důležitější. Kdyby právě mnozí mezi námi na to dbali, nezažili bychom tak často, že k nám přijdou lidé a řeknou: ten mluvil opravdu docela "anthroposoficky" nebo "theosoficky"... jen si to přečtěte. - Nezáleží na tom, jaká slova zde stojí, ale z **jakého ducha jsou**. Anthroposofií nechceme rozšiřovat slova, ale nového ducha, ducha ovšem, který musí být duchem křesťanství, počínaje dvacátým stoletím.

To jsem chtěl, milí přátelé, ještě připojit. Jsem šťasten, že jsem to mohl připojit k tomu, co jsem zde přednášel před týdnem (pozn. "Co dělá anděl v našem astrálním těle?") a že jsem k Vám zase mohl mluvit o těchto nás všech se dotýkajících záležitostech, a doufám, že v nejkratší době budeme zase moci v těchto členských úvahách také pokračovat.

V tomto smyslu myslíme jistě stále na to, ačkoli jsme prostorově rozděleni, že jsme jakožto anthroposofové v duších pospolu, a v tomto smyslu chceme v Duchu lidstva, jenž tu má vládnout a působit, věrně také stále zůstat pospolu.